

Magnussons, Oxhagsvägen 6, Vendelsö 5:133

Från Sven-Erik Edbergs "Vendelsöbilder" hämtar vi denna artikel som bygger på en berättelse av Göran Magnusson som skrevs år 2009. Göran avled 2017, vissa mindre korrigeringar har gjorts av hans bröder Hans och Birger 2019.

Här finns många intressanta fakta om familjen Magnusson och personer, miljöer och händelser i deras närhet!

Artikeln är en verklig pärla i Vendelsös sentida historia!

Framför huset på Oxhagsvägen c:a 1930, Karl, Hilma och August Magnusson. Huset byggdes 1908.

August Magnusson, som var resande montör för ångdrivna sågverk från Bolinders och boende på Kungsholmen, köpte denna fastighet den 27/8 1908 av Mellersta Sveriges Egnahems AB tillsammans med sin hustru Hilma som innehade en charkuteriaffär på Schelegatan.

Den bestod då av 6.448 kvm, till ett pris av 1.800 kr, och den låg mellan Oxhagsvägen och vad som idag (2010) är Lupinstigen, f.d. Storängsvägen.

Köpebrevet innehåller förutom rätten till att tillträda egendomen även villkor som att "köparen erhåller del i de för Wendelsö tomtägare gemensamt upplåtna sjöområdet N:o 104, (troligen vid Wendelsö Gård) äfvensom del i väg till tomterna".

Vidare förbinder sig säljaren att till i april 1909 "hafva anlagdt brygga å gemensamma området N:o 104. Köpekontraktet inkluderar även "Sand och grus till byggnader m.m. får efter anvisning fritt afhämtas å Wendelsö ägor."

Köpebrevet kan väl idag ses som ett konstverk till såväl layout, text som handstil.

15 80

368

KÖPEBREF

Mellersta Sveriges Egnahems A.B.

upplåta och försälja härmed på evärdelig tid till *Montören*
Carl August Magnusson
Stockholm

den i Öster Hanninge socken, ^{alms}Sothems Härad och Stockholms län från *två*
mantal Wendelsö nr 142 afsöndrade lägenheten
N: 201 i kvarteret
Stöjden

i enlighet med den af *v. kommissionens landmätaren*
Frue Frigge år 1908

upprättade karta med beskrifning i areal innehållande *Sex lusar*
fyra hundru fyrtioåtta (6448) kvadratmeter,
allt för en öfverenskommen och betingad köpeskilling stor

Sex lusar åtta hundru (1800) Kronor

och som denna köpeskilling blifvit till fullo betald, kvitteras den härmed och vi afhända
oss berörda fastighet och tillägnar densamma bemålde *Carl August*
Magnusson

att ägas och besittas såsom annan välfängen egendom, försäkras.

Stockholm den *27 augusti* 1908.

För Mellersta Sveriges Egnahems A.B.

W. Magnusson *Gustaf Melin*
Bevittnas:

Carohmburg *Nils Sund*

Det vackra köpebrevet från 1908.

Foto taget från berget ovanför huset på Oxhagsvägen 6 omkring år 1910.

I förgrunden ses träden på Magnussons tomt, och den sträckte sig en bit hitom de vita byggnaderna.

Man ser först det vita huset där Tekla Törnblom drev bageri. Det låg nära nuvarande rondellen vid Grindstugan något nordväst om den.

Nästa hus med gaveln mot kameran är "Puttebo" där trädgårdsmästare Unto Välikoski bodde till på 1990-talet när området mellan Petunia-vägen och Gudöbroleden byggdes och huset revs. Observera vägen mot Vendelsö Gård som svänger åt höger bakom de vita husen ungefär där Jeppssons blå villa nu ligger.

Det blev Solvägen och senare Petuniavägen och hörde till de två hus som då ägdes av Maj-Britt Jeppssons morföräldrar, och där Maj-Britts och Götes söner Klas, med hustru Annika, och Jan nu bor.

En dotter, Birgitta bor också där, men kanske inte i något av dessa två hus.

Ovanför dessa äldsta av Jeppssons hus ser man ett hus med valmat sadeltak. Det torde vara det hus på Östra Strandvägen där simmaren Robban Andersson bodde och som brann i mitten av 1900-talet. Då förstördes en stor del av Robbans prissamling.

På bilden kan man sedan se att vägen fortsätter upp mot säteriet. Grindstugan låg då bakom buskaget nere till höger på bilden. Observera att Lyckån inte syns. År

1910 rann den ut genom Kyrkviken.

Huset på Oxhagsvägen (tidigare nr 201 i kvarteret Höjden) uppfördes troligen 1908-1909 och står fortfarande kvar med samma utseende. Det användes under de första årtiondena som sommarbostad för att på 1930-talet bli permanentbostad för August, som blev änkling år 1931. August fick två barn och fyra barnbarn:

Generation I:

Karl August Magnusson, 1874 - 1953

Hustrun Hilma Eugenia 1871 - 1931

Generation II

Aina, född 1903 och Karl, född 1904, gift med Gertrud f. 1904

Generation III:

Göran född 1932, Hans, född 1934, Margit född 1943 och Birger född 1946.

I huset på Oxhagsvägen 6 har samtliga av dessa 8 personer bott utom Birger. Alltså två/tre generationer samtidigt.

Den 30 augusti 1945 överlät August hela fastigheten till sonen Karl, som började bygga ett hus i nordvästra delen av fastigheten med dåvarande adress Storängsvägen 3.

Huset blev klart för inflyttning år 1946, Samma år som familjen utökades med Birger.

Den dåvarande fastigheten, Vendelsö 5:133, delades av Karl i två fastigheter år 1954 och blev 3:941 Oxhagsvägen 6 med den gamla stugan från 1908/1989.

År 1957 sålde Karl den delen av fastigheten till Göran, som sedan ägde och bebodde den till år 2010, 3:133, Storängsvägen 3, med nya huset, som Karl sålde till Hans, som bodde där med sin familj till år 1973.

Sammantaget har August Magnusson med familj i tre generationer ägt och bebott den ursprungliga fastigheten, Vendelsö 3:133 över 100 år. Göran avled i mars 2017, Hans och Birger bor fortfarande i Haninge kommun och deras syster, Margit, bor i grannkommunen Nynäshamn.

Göran Magnusson skrev vid 77 års ålder ner några av sina vendelsöminnen, och de följer här:

"Jag skriver ned några minnen från Vendelsö. Mycket har jag glömt, och en del av

vad jag skrivit kanske i verkligheten var lite annorlunda”:

Om Oxhagsvägen 6

Farfar hade 1908 byggt ett hus där. Tomten var avstyckad från Vendelsö Gård. Gårdens jordbruk var nedlagt. Ladugård och uthus revs i början av 1900-talet. Herrgårdsbyggnaden fanns kvar, men den förföll mer och mer och revs på 1980-talet.

Som barn bodde jag med mina föräldrar och två syskon i farfars hus. Vi hade trångt på nedervåningen i ett rum och ett litet kök. Far och vi barn sov i rummet och mor låg i kökssoffan. Farfar bodde ovanpå. Det var många som bodde trångt på den tiden, men det gick bra. Nu (2009) bor jag ensam i hela huset..

Vatten hämtade vi ur en grävd brunn nedanför huset. Torra somrar tröt vattnet, men så fick vi hämta vatten hos snälla grannar.

Slaskvatten med matrester hälldes i en grop, som nog låg för nära brunnen. Det var gott om råttor. På 1930-talet gjordes ett enkelt avlopp med rensbrunnar.

Det fanns ett **utedass**. Innehållet i dasstunnan grävdes ner som gödning.

Konservburkar och andra sopor grävdes ner här och där på tomten.

Brännbart skräp brändes i en bränngrop.

Kommunikationer

Enda förbindelsen från Stockholm i början av 1900-talet var med tåg till Drevvikens station och med två små båtar som gick mellan stationen och bl.a. bryggan vid Vendelsö Gård.

När jag föddes 1932 gick det bussar mellan Stockholm och Vendelsö. Bussarna vände vid Jakobssons lilla affär vid nuvarande Lisebergsvägen. Till Handen fanns bara skolbussen. Senare förlängdes busslinjen till Svartbäcken, och vi fick bussar till Handen och Tyresö.

Jag minns när bussgaraget vid Vendelsö Gård brann år 1941. Man hann få ut alla bussarna och ingen blev skadad.. Ett nytt garage byggdes på samma plats.

Jordbruk

Det har funnits gott om torp och smågårdar i Vendelsö. I min ungdom var många

ännu i drift. Vi köpte mjölk från några i närheten. Många är nu helt borta, flera har blivit hästgårdar.

En av de bäst bevarade torpstugorna var Apelvreten som tyvärr revs helt nyligen för att ge plats åt en modern funkisvilla

Trädgårdar

Vid Gården fanns tre trädgårdar, Gistedts, Göranssons och bröderna Lundgren söder om Kalle Kryddas hus. Sven Gistedt höll på längst. Jag tror det var till 1980-talet. Vid Grindstugan odlade Unto Vällikoski gurkor i sitt växthus på somrarna, och på vintrarna tillverkade han tallriskransar. Vid Lillängsvägen fanns en stor gräslöksodling, som gav mycket arbete åt de större barnen.

Skolor

Den äldsta skolan låg vid Svartbäcken. Den var redan nedlagd när jag var liten. I Vendelsö Gårds herrgårdsbyggnad var det skola till 1940, och där gick jag i första klass. Andra och tredje klass gick jag i Mårtensbergs skola och därefter blev det Handen.

Skrivet 2019 av Görans bror Birger:

En av Görans klasskamrater, Jane Sjölund, talar om att Göran en gång kastade en råtta på henne - vilken rackare! Jane nämner även att klasskamraterna trodde att Göran skulle bli professor, men han valde smedsyrket i stället! Detta dock under en kortare tid och Göran utbildade sig i stället till sjöingenjör.

Kyrkor

Det har tidigare inte funnits någon riktig kyrka i Vendelsö, men det fanns ett litet kapell vid Kyrkviken nära gården (Det var en gårdskyrka, som byggdes av en av familjerna Beskow, och därav "Kyrkviken") Vid gården fanns senare en liten enkel frikyrkolokal, Elim, och den kallades i folkmun för Himmelska ladan.

Idag finns en ny fin kyrka nära Hagagården.

Vendelsö såg

Sågen låg ungefär där busshållplatsen från Stockholm ligger nu. Sågverket var en enkel klingsåg, som när jag var liten drevs med en ånglokomobil, som byttes mot en tändkulemotor och sedan till eldrift. Sågen hade en stor brädgård. Hyvleri och snickarverkstad låg på andra sidan vägen.

Det har också funnits en mindre klingsåg vid Jägarvägen, en tvärväg till Bondvägen.

Tvätterier

Det fanns många tvätterier i Vendelsö. Flera låg vid Drevviken och efter Gudöån och Lyckån. Vattnet i åarna hann bli ganska smutsigt innan det kom till sjön. I början kördes tvätten med hästvagn från och till stan. Senare skaffade många lastbil. Nu finns inget tvätterier kvar.

Företag

Det har inte funnits så många företag i Vendelsö. Jag nämner några som jag minns.

X-tegel vid Vendelsömalm i gropen där skolan nu ligger drevs av David Eriksson. De gjorde betonghålstén.

Cementkalle vid Skomakarvägen/ gjorde betongrör m.m.

Helmer Erikssons snickeri i slutet av Grindstuvägen vid vad som nu är Tistelvägen.

Affärer

Det har funnits många affärer i Vendelsö.

Konsum Gudö hade tre avdelningar, mjölk och bröd, speceri, kött. Avdelningarna hade var sin kassa och kunden måste köa till var och en. Det kunde ta lång tid att handla. Posten låg i samma hus. Huset är nu Modevillan.

En liten butik efter Tutviksvägen, som jag inte vet något om. Nedlagd sedan länge, men huset finns kvar.

Ett litet bageri drev Tekla Törnblom i början av 1900-talet vid Vendelsögårdsvägen där Grindstugans hållplats är nu.

Vendelsöbazaren låg i källaren i den blå villan alldeles efter Untos hus mot Vendelsö Gård. De sålde enklare kläder, sybehör, hushållsartiklar, godis m.m., men inte mat. Huset står kvar och är fint upprustat.

Holger Karlsson i hörnan vid gården. Det kallades länge för bussgaragehuset.

Bloms alldeles nära på andra sidan av Elimkapellet. Det var en gammaldags butik. Blom hade vit mössa och penna bakom örat. Holger Karlsson tog över Bloms butik och stängde den i hörnan. Holger hade det mesta i sin butik. Mat, husgeråd, kläder, verktyg, järnvaror m.m. Holger kallades Kalle Krydda.

Thors bageri en bit ner på Norrbyvägen. (Ångbageriet) Nedlagt.

Mattsons bageri (och konditori) vid Sågen där busshållplatsen mot Stockholm nu är. Nedlagt.

Konsum Sågen har bytt ägare många gånger och är nu "Vi" i Vendelsö.

Vid *Dalens bryggor* fanns två affärer. En längst ner på Hagtornsvägen, huset står kvar alldeles vid badplatsens parkering. En ännu äldre längst ner på Dalkjusevägen (dåvarande Dalvägen) just där stora båtbyggnaden låg.

Walströms vid Djurgårdsvägen (eller Mastvägen) var en mataffär. Huset är rivet, men en ny mataffär kom till vid Lillcentrum, Lundins Favörbutik. Den är också nedlagd och lokalen har blivit vår fina "Träffpunkt".

Domejs mataffär med ett litet sortiment låg ett hundratal meter norr om Poppes möbelverkstad. Nedlagd sedan länge.

Jakobsson mataffär låg i det lilla huset på Willéns tomt vid vad som nu är Lisebergsvägen. Alltså där buss nr 1 vände.

Konsum vid Tyrestavägen finns kvar.

Kaféer

Holmgrens i Gudö låg där busshållplatsen från stan ligger nu. Sista tiden var det en pressbyråkiosk, där arbetade min mor Gertrud.

Lillgården vid Badvägen ner till Gårdens bad.

I Grindstugan hade man kafé för länge sedan.

Vid *Sågen* i ett litet hus som låg där hyreshuset med pizzerian nu ligger.

Bad

Sandstränder vid Dalen och Vendelsö Gård.

Vid Dalens bad fanns ett badberg (Krokodilen m.m.) med trampolin.

Vid Gårdens bad fanns det tidigare badbryggor och där var det ibland simskola på somrarna.

Vägar

Stora vägen genom Vendelsö, som gick genom den smala Vendelsö allé, var asfalterad och sköttes av Vägverket.

De lokala vägarna sköttes av en vägförening som man betalade vägskatt till. Alla lokalvägar var grusvägar. På vintern röjdes vägarna med hästplog och så småningom med motordriven vägskrapa. Den hette Bitvargen och Allan Karlsson ("Malarian") stod ute utan skydd. Skrapbladet manövrerades för hand med stora rattar.

På 1940-talet fick vi lyse på vägarna.

Folkets Hus

Vid Sågen fanns en folkpark och ett Folkets hus med bio. I folkparken var det på sommaren ofta dans på helgerna. Ibland var det fina artistuppträdanden som t.ex. Zara Leander, Edvard Persson, Spårvägens musikkår. (Bland de sista som uppträdde var Snoddas) Det var en del fyllibråk t.ex. slagsmål mellan Handen och Vendelsö. Sista tiden bråkade raggarna.

Det var synd att man rev parken och folkets hus när man byggde hyreshusen vid Sågen.

HaningevalLEN

På 1930-talet byggdes en bra idrottsplats nedanför folkparken. Arbetslöshetskommissionen (AK) var med och byggde. Elitidrottare tävlade där. Jag minns Arne Andersson och spjutkastaren Attervall. På midsommar var det fest med lekar och dans kring midsommar-stången. (Vendelsö IK hade sina trevliga VIK-dagar på höstkanten med bl.a. slagsmål på såpad stång)

Kriget 1939 - 1945

Jag var sju år när andra världskriget bröt ut. Sverige slapp kriget men det påverkade våra liv en hel del. Den mesta maten ransonerades, men fisk, potatis, svensk frukt och grönsaker var kupongfria. Det fanns mat så att ingen behövde svälta.

Kaffe och tobak var ransonerade. För kaffe fanns det surrogat som bestod av rostade rotsaksbitar och sädeskorn. Farfar August stoppade torkade

klöverblommor i pipan. Kläder och skor ransonerades också. Det förekom en hel del svartabörshandel utan kuponger. Många hade kaniner som de slaktade för att få kött.

De flesta män i vapenför ålder var längre eller kortare tid inkallade till militärtjänst.

Bilar och bussar fick med mycket få undantag ingen bensin. De flesta gick med gengas. Gengasaggregaten, som hängde efter eller satt på fordonen, eldades med träkol eller småhuggen ved. Gengas är koloxid (CO) som bildas vid ofullständig förbränning av kol. Den är livsfarligt giftig även vid låg koncentration. Bussarna hade släp och avgasröret ovanpå taket för att gas inte skulle läcka in.

Under några kalla år på 1940-talet var jaktflygplan av typ J22 stationerade på Drevvikens is, där de startade och landade. Vi pojkar var naturligtvis nyfikna och fick komma nära planen, men vi fick inte åka med.

Orginal

Det fanns många original på byn.

Bergkvist som grävde brunnar.

Ett tungt och farligt jobb som inte gav så mycket betalt.

August Nimrod Hedin som ständigt gick omkring med bössan på axeln och en stövare i band. Bland annat sköt han oönskade katter. Jag undrar om det skulle vara möjligt idag att gå omkring med en bössa på det sättet?

Målarolle och *Jocke* var mycket törstiga och gjorde småjobb.

Karolina i sin lilla stuga längst ner på Västra Strandvägen gick omkring och röt åt ungarna när de kom med sin ramsa: "Häxan i dalen med röda kalsonger"

Skrivet 2009/Göran Magnusson